

บทความรับเชิญ

การวิจัยแบบผสมวิธี เหมาะสมกับกรณีไหน? Mixed Methods Research: What's it for?

พรรัตน์ แสงหาญ^{1*}

Pornrat Sadangharn

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบผสมวิธีเป็นการนำวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาใช้ในการวิจัยเรื่องเดียวกัน เพื่อตอบโจทย์วิจัยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมจากนักวิจัยจำนวนมาก เนื่องจากมีข้อดีหลายประการมากกว่าการใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพแต่เพียงวิธีเดียว เพราะการวิจัยแบบผสมวิธีช่วยให้ได้คำตอบการวิจัยที่ครอบคลุมทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึก และช่วยยืนยันความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยได้เป็นอย่างดี แต่การจะตัดสินใจออกแบบการวิจัยด้วยการผสมวิธี ผู้วิจัยควรเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายและความจำเป็นที่จะต้องผสมวิธี รวมถึงเข้าใจข้อจำกัดและบริบทที่เกี่ยวข้องในภาพรวมด้วย บทความนี้ได้เสนอถึงโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับการวิจัยแบบผสมวิธี จุดมุ่งหมายของการวิจัยแบบผสมวิธี และข้อควรพิจารณาในการตัดสินใจสำหรับการวิจัยแบบผสมวิธี เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับนักวิจัยในการออกแบบการวิจัยต่อไป

คำสำคัญ: การวิจัยแบบผสมวิธี การออกแบบการวิจัย โจทย์วิจัย จุดมุ่งหมายของการวิจัย

Abstract

Mixed methods research (MMR) is the integration of both quantitative and qualitative research methods in the same study. Researchers are increasingly interested in this research design since MMR can provide broad and deep research answers. However, before employing MMR, researchers should understand the core purposes and the essence of this research approach, including the understanding of limitations and its related context. Therefore, this article presents the appropriate research problems, the core purposes, and the decision criteria for designing MMR. Researchers can use this paper as a guideline in designing their research projects.

Keywords: Mixed Methods Research Research Design Research Questions Research Purpose

¹ รองศาสตราจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

*Corresponding Author e-mail: pornrat@buu.ac.th

บทนำ

คำว่า “Mixed Methods Research” ที่ใช้ในหนังสือ ตำรา หรือบทความวิจัยในภาษาไทย มีความหลากหลายในการแปล เช่น การวิจัยแบบผสม การวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยพหุวิธี รวมถึงการวิจัยแบบผสานวิธี ซึ่งล้วนแต่คงความหมายจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ในบทความนี้ ผู้เขียนขอใช้คำว่า “การวิจัยแบบผสานวิธี” ในการนำเสนอ เนื่องจากการแปลมาจากคำสำคัญทั้งสองคำ โดยคำว่า “Mix” ในภาษาไทย แปลว่า “ผสม” หรือ “ผสาน” ที่ให้ความหมายใกล้เคียงกัน โดยคำว่า “ผสม” มีความหมายว่า รวมเข้าไว้ด้วยกัน แต่คำว่า “ผสาน” หมายถึง การเชื่อมประสานเข้าไว้ด้วยกัน ผู้เขียนเห็นว่าคำว่า “ผสาน” สะท้อนนัยยะของการที่ต้องทำให้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีความเชื่อมโยงสอดประสานกัน จึงเลือกใช้คำว่า “ผสาน” ส่วนคำว่า “Method” แปลว่า “วิธี” ในขณะที่ “Research” แปลว่า “การวิจัย” ดังนั้น เมื่อแปลรวมกันจึงใช้คำว่า “การวิจัยแบบผสานวิธี”

สำหรับความหมายของการวิจัยแบบผสานวิธีที่เข้าใจกันอย่างง่ายที่สุด คือ การใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในงานวิจัยเรื่องเดียวกัน แต่หากพิจารณาจากคำนิยามจากนักวิชาการหลัก ๆ แล้ว มีประเด็นขยายความเพิ่มเติมว่า การวิจัยแบบผสานวิธี คือ กระบวนการวิจัยที่นำวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบโจทย์วิจัย โดยการนำวิธีวิจัยทั้งสองมาผสานกันในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ตั้งแต่การกำหนดโจทย์วิจัย การกำหนดวิธีวิจัย การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความหมาย หรือการสรุปอ้างอิงเพื่อหาคำตอบในการวิจัยเรื่องเดียวกัน และยังรวมถึงการนำข้อมูลเชิงคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นคำพูด รูปภาพ เรื่องเล่า เข้าไปผสานกับข้อมูลที่เป็นตัวเลข เพื่อให้ได้คำตอบการวิจัยที่น่าเชื่อถือและสามารถอ้างอิงในวงกว้างได้ (Bazeley, 2018; Creswell, 2014; Edmonds & Kennedy, 2013; Greene, 2007; Hess-Biber, 2010; Plano Clark & Ivankova, 2016)

Creswell and Plano Clark (2018) ได้ย้ำถึงองค์ประกอบสำคัญของการวิจัยแบบผสานวิธีว่าเป็นการวิจัยที่ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งจากวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอย่างเคร่งครัดเพื่อตอบโจทย์วิจัยและสมมุติฐานที่กำหนดไว้
2. บูรณาการ (ผสานหรือรวม) ข้อมูลและผลวิจัยจากวิธีวิจัยทั้งสองเข้าด้วยกัน
3. ออกแบบการวิจัยให้วิธีวิจัยทั้งสองเป็นไปตามตรรกะและตรงตามระเบียบวิธีวิจัยที่กำหนด
4. นำวิธีทั้งสองมาใช้ร่วมกันกับทฤษฎีและปรัชญาที่เกี่ยวข้อง

จากที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการวิจัยแบบผสานวิธี คือ กระบวนการวิจัยที่นำวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบโจทย์วิจัย โดยสามารถนำวิธีวิจัยทั้งสองมาผสานกันในหลากหลายมิติและในหลากหลายขั้นตอนของการวิจัย ตั้งแต่ปรัชญาการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการวิจัย และกระบวนการวิจัย

โจทย์วิจัยสำหรับการวิจัยแบบผสานวิธี

จุดเริ่มต้นในการทำวิจัย ไม่ได้เริ่มจากการกำหนดวิธีการวิจัยว่าจะใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ หรือแบบผสานวิธีดี แต่จุดเริ่มต้นที่แท้จริงของการวิจัยจะขึ้นอยู่กับโจทย์วิจัยเป็นหลัก Creswell and Plano Clark (2018) กล่าวว่าโจทย์วิจัยที่เหมาะสมกับการวิจัยแบบผสานวิธี คือ โจทย์วิจัยที่ทำการวิจัยเพียงวิธีหนึ่งวิธีใดอย่างเดียว ยังไม่เพียงพอที่จะให้คำตอบได้ ยังเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องหาคำอธิบายเพิ่มเติม หรือต้องสำรวจให้ได้คำตอบที่สามารถอธิบายในเชิงกว้าง หรือจำเป็นต้องทำการทดลองเพิ่ม หรือต้องการเปรียบเทียบหาข้อสอดคล้องหรือข้อแตกต่าง เป็นต้น

ในทำนองเดียวกัน Hesse-Biber (2010) กล่าวว่าโจทย์วิจัยสำหรับการวิจัยแบบผานวิธี คือ โจทย์ที่ต้องนำวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาใช้ร่วมกันเพื่อค้นหาคำตอบที่ดีขึ้น อธิบายให้เข้าใจได้มากขึ้น หรือชัดเจนขึ้น ทั้งนี้ มีประเด็นที่เกี่ยวกับการกำหนดโจทย์วิจัยในการวิจัยแบบผานวิธี ดังนี้

1. กระบวนการกำหนดโจทย์วิจัย

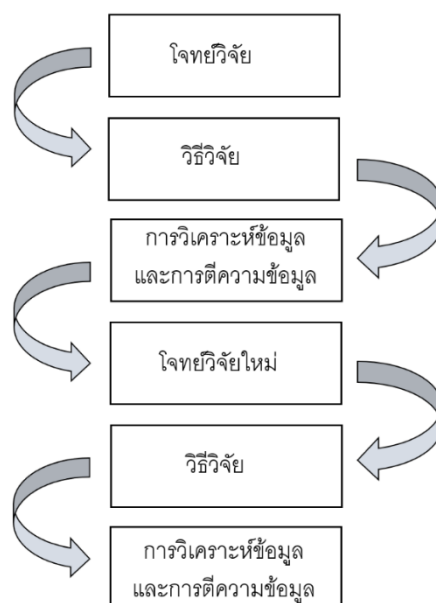
กระบวนการกำหนดโจทย์วิจัยในการวิจัยแบบผานวิธีจะเป็นไปได้ด้วยดี หากนักวิจัยมีความคิด (idea) ล่วงหน้าคร่าวๆ ว่าต้องการศึกษาประเด็นอะไร และจะผานวิธีในขั้นตอนไหนของการวิจัย เพราะบางครั้งการผานวิธีก็สามารถทำไปพร้อม ๆ ในคราวเดียวกันได้ แต่บางครั้งก็จำเป็นต้องทำวิธีใดวิธีหนึ่งก่อน การที่นักวิจัยมีจุดยืนและใช้จุดยืนนำทางจะช่วยให้กำหนดโจทย์วิจัยในการวิจัยแบบผานวิธีได้ง่ายขึ้น

2. ข้อค้นพบโดยบังเอิญ

บางครั้งโจทย์วิจัยสำหรับการวิจัยแบบผานวิธีก็เกิดขึ้นโดยบังเอิญ อาจเนื่องจากการเก็บข้อมูลหรือวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิจัยใดวิธีหนึ่งที่มาก่อน แล้วเกิดข้อค้นพบบางประการเป็นปัจจัยใหม่ที่เพิ่มขึ้น ในกรณีนี้แม้ว่าในเบื้องต้นนักวิจัยมีได้วางแผนจะใช้การวิจัยแบบผานวิธี แต่ด้วยข้อค้นพบที่ได้ นักวิจัยสามารถทบทวนโจทย์วิจัยโดยเพิ่มตัวแปรหรือเพิ่มประเด็นที่จะศึกษา จึงเป็นเหตุให้ต้องเพิ่มวิธีการวิจัยอีกวิธีไป จนในที่สุดโจทย์วิจัยดังกล่าวจึงเป็นโจทย์สำหรับการวิจัยแบบผานวิธี

3. การตั้งคำถามซ้ำ ๆ กันในการกำหนดโจทย์วิจัย

โจทย์วิจัยในเชิงการหาเหตุผลว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น (Why Questions) ได้รับความสนใจมากขึ้นเนื่องจากผลวิจัยในเชิงสำรวจที่มีอยู่เดิม อาจไม่เพียงพอที่จะตอบว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น เมื่อนักวิจัยคิดหาคำตอบโดยตั้งคำถามซ้ำๆ ก็จะทำให้เกิดความสับสนระหว่างโจทย์วิจัย วิธีการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล จนไปมาซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นโจทย์วิจัยสำหรับการวิจัยแบบผานวิธี ดังแสดงในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 เกลียวความสัมพันธ์ระหว่างโจทย์วิจัย วิธีการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

ที่มา: ดัดแปลงจาก Hesse-Biber (2010)

เพื่อให้เข้าใจภาพที่ 1 ยิ่งขึ้น ขอยกตัวอย่างการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพองค์การ เป็นโจทย์วิจัยเริ่มต้นที่ศึกษาด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว พบว่าภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพองค์การ แต่เมื่อพิจารณาแล้วพบว่าภาวะผู้นำมีหลายรูปแบบ เช่น ผู้นำตามคุณลักษณะ ผู้นำตามพฤติกรรม ผู้นำตามสถานการณ์ ฯลฯ และองค์การแต่ละองค์การก็แตกต่างกัน ทั้งประเภทขององค์การ ขนาดองค์การ พันธกิจหลักขององค์การ ฯลฯ เมื่อตั้งคำถามซ้ำอีกครั้ง จึงเกิดโจทย์วิจัยใหม่ว่าภาวะผู้นำที่แตกต่างกันและลักษณะองค์การที่แตกต่างกัน จะทำให้อิทธิพลของภาวะผู้นำที่มีต่อประสิทธิภาพองค์การแตกต่างกันหรือไม่ ถ้าแตกต่างกันทำไมจึงเป็นเช่นนั้น และนอกจากภาวะผู้นำแล้ว ยังมีอะไรที่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพองค์การอีก โจทย์วิจัยใหม่นี้จะนำไปสู่วิธีการวิจัยที่เหมาะสมอีกครั้ง อาจเป็นการวิจัยเชิงปริมาณอีกครั้ง หรือไปหาเหตุผลในเชิงลึกด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพตามแต่โจทย์วิจัยที่นักวิจัยต้องการหาคำตอบ จากนั้นก็วิเคราะห์ข้อมูลหรือตีความข้อมูลตามประเภทของวิธีวิจัย ทำเช่นนี้ซ้ำ ๆ วนไป จนเกิดเป็นเกลียวความสัมพันธ์ระหว่างโจทย์วิจัย วิธีการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล ในท้ายที่สุดนักวิจัยก็จะได้โจทย์วิจัยสำหรับการวิจัยแบบผสมผสานวิธี

เมื่อได้ก็ตามที่การวิจัยแบบผสมผสานวิธีสามารถสร้างความเข้าใจได้ดีกว่าการวิจัยที่ใช้วิธีวิจัยเดียว (A mixed methods will generate a better understanding than will a single method alone) เมื่อนั้นการผสมผสานวิธีจะมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ ซึ่ง Greene (2007) กล่าวถึงการสร้างความเข้าใจที่ดีกว่าในเชิงของการวิจัยแบบผสมผสานวิธีว่าสามารถพิจารณาได้จากประเด็นดังต่อไปนี้

1. การตอบโจทย์วิจัยได้ถูกต้องมากขึ้น ผลวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น
2. การทำให้งานวิจัยดีขึ้น ช่วยให้เข้าใจเรื่องที่ศึกษาในมุมมองที่กว้างขึ้น ลึกขึ้น และมี รายละเอียดมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับตัวบุคคลในแง่มุมต่างๆ
3. การเปลี่ยนมุมมองจากความรู้เดิมที่มีอยู่ เป็นมุมมองที่ทำนายและแตกต่างไปจากเดิม
4. การแสดงค่านิยมของนักวิจัยว่าไม่เอนเอียงกับกระบวนการวิจัยใด แต่ใช้การผสมผสานวิธี ยอมรับในความแตกต่าง ทำให้อภิปรายผลการวิจัยได้ดียิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างประสบการณ์การกำหนดโจทย์วิจัย ในประเด็นการทำงานร่วมกันระหว่างมนุษย์กับหุ่นยนต์ว่า ในการทบทวนวรรณกรรมโดยทั่วไปพบว่ามนุษย์มีความกังวลกับการนำหุ่นยนต์มาใช้ในการองค์การ ด้วยเกรงว่าจะทำให้มนุษย์เกิดการว่างงาน เพราะหุ่นยนต์มาทำงานแทน ผู้เขียนจึงต้องการศึกษาเพื่อหาข้อเท็จจริงว่าพนักงานในองค์การไม่ยอมรับการทำงานร่วมกับหุ่นยนต์จริงหรือไม่ โดยเลือกศึกษาในบริบทของธุรกิจโรงแรม ที่ในต่างประเทศได้มีนำหุ่นยนต์มาให้บริการแล้ว แต่ในประเทศไทยยังไม่มีมีการนำหุ่นยนต์เข้ามาใช้ธุรกิจโรงแรมในขณะที่ศึกษาเลย ทั้งนี้ หากทำการสำรวจความคิดเห็นด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ผลที่ได้จะเป็นเพียงการรับรู้ของพนักงานที่มีต่อการการทำงานร่วมกับหุ่นยนต์ ซึ่งเป็นคำตอบในเชิงกว้างที่แสดงให้เห็นภาพรวมความคิดเห็นของพนักงานส่วนใหญ่ แต่ไม่ใช่คำตอบที่มาจากประสบการณ์ตรงที่ได้เคยทำงานร่วมกับหุ่นยนต์ ซึ่งวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจะสามารถให้คำตอบนี้ได้ ด้วยการเปิดโอกาสให้พนักงานโรงแรมได้ทำงานจริง ๆ กับหุ่นยนต์ แล้วใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อสอบถามถึงประสบการณ์ที่ได้ทำงานกับหุ่นยนต์ ในท้ายที่สุด งานวิจัยเรื่องนี้ จึงออกแบบด้วยการวิจัยแบบผสมผสานวิธี

อย่างไรก็ดี ในบางกรณีการใช้วิธีวิจัยเพียงวิธีเดียวก็ให้คำตอบที่ดีได้ โดยไม่จำเป็นต้องผสมผสานวิธี ซึ่ง Creamer (2018) ให้พิจารณาจากประเด็นดังต่อไปนี้

1. เมื่อเรื่องที่มีจุดเน้นที่แคบมาก ๆ หรือเป็นเรื่องที่มีผลการวิจัยยืนยันแล้วจำนวนมาก เช่น การศึกษาความผูกพันต่อองค์กรมีผลให้พนักงานลาออกลดลง เป็นเรื่องที่มีการศึกษาวิจัยจำนวนมาก และหากต้องการศึกษาอีกในองค์การเดียว ซึ่งเป็นองค์การที่มีพนักงานไม่มากนัก กรณีเช่นนี้ ใช้การวิจัยเชิงปริมาณวิธีเดียวก็เพียงพอที่จะให้คำตอบได้

2. เมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ต้องการคำตอบอย่างรวดเร็ว หรือมีข้อจำกัดด้านเวลา ในกรณีนี้ ไม่เหมาะสมที่จะใช้การวิจัยแบบผสานวิธี เพราะการวิจัยแบบผสานวิธีต้องใช้เวลาในการศึกษา

3. ในกรณีที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับข้อมูลในเชิงปริมาณ โดยผลวิจัยจะต้องแสดงเป็นตัวเลขอย่างชัดเจนจึงจะได้รับการยอมรับ หากเป็นเช่นนี้ ก็ไม่มีความจำเป็นต้องนำวิธีวิจัยเชิงคุณภาพไปร่วมใช้กับวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้น นักวิจัยจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงผู้ให้ทุน หรือผู้ที่ให้นำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อด้วยว่า บุคคลเหล่านั้นต้องการอะไรจากงานวิจัย

4. หากนักวิจัยไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการทำวิจัยมากพอ อาจเพิ่งเริ่มทำวิจัยครั้งแรก ยังไม่มีความเชี่ยวชาญในการนำหลักสถิติมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ หรือยังไม่เข้าใจลึกซึ้งถึงวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าถ้าเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ก็คือการวิจัยเชิงคุณภาพแล้ว ความไม่สันทัดหรือความเข้าใจผิดดังกล่าวจะทำให้ผลวิจัยจากการผสานวิธีไม่มีคุณภาพ อันเกิดจากการก้าวข้ามขั้นแรกไปทำวิจัยในขั้นตอนที่ย่างยากซับซ้อน ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการวิจัยแบบผสานวิธีไม่เหมาะกับนักวิจัยมือใหม่

จุดมุ่งหมายของการวิจัยแบบผสานวิธี

ในการจะออกแบบการวิจัยแบบผสานวิธี นักวิจัยจำเป็นต้องเข้าใจว่าการวิจัยแบบผสานวิธีมีจุดมุ่งหมายอย่างไร และประเด็นที่นักวิจัยต้องการศึกษามีจุดมุ่งหมายสอดคล้องกับการวิจัยแบบผสานวิธีหรือไม่ ซึ่งโดยหลักการแล้ว จุดมุ่งหมายของการวิจัยแบบผสานวิธี มีดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบการวิจัย (Triangulation)

จุดมุ่งหมายประการแรกของการวิจัยแบบผสานวิธีที่จะกล่าวถึง คือ เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบจากการวิจัย เพราะการทำงานวิจัยเรื่องเดียวกันใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกัน เมื่อผลที่ได้จากการวิจัยทั้งสองส่วนมีความสอดคล้องกันหรือยืนยันซึ่งกันและกัน ก็จะช่วยยกระดับความน่าเชื่อถือให้กับผลการวิจัยนั้น เพราะแม้ว่าจะศึกษาด้วยวิธีการที่มีกระบวนการขั้นตอนการวิจัยต่างกัน แต่ได้ผลออกมาเหมือนกัน นั่นคือยืนยันได้ว่าผลวิจัยที่ได้มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

2. การเสริมให้ผลงานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (Complementarity)

ผลการวิจัยแบบผสานวิธี สามารถเสริมต่อกันให้เกิดความสมบูรณ์ โดยใช้ผลการวิจัยจากวิธีหนึ่งอธิบายขยายความผลการวิจัยอีกวิธีหนึ่ง และอาศัยจุดแข็งของวิธีหนึ่งมาลดความลำเอียงที่อาจเกิดจากอีกวิธีหนึ่ง ช่วยให้การตอบคำถามการวิจัยมีทั้งความกว้างและลึก ช่วยให้เข้าใจประเด็นที่ศึกษาในหลากหลายมิติ เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพแสดงผลในรายละเอียดด้วยเนื้อหาเป็นลายลักษณ์อักษร ในขณะที่การวิจัยเชิงปริมาณแสดงผลด้วยตัวเลข จึงช่วยอธิบายขยายความซึ่งกันและกัน ทำให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้ใช้ผลการวิจัยเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย

3. การพัฒนาต่อยอดการวิจัย (Development)

ในการวิจัยแบบผสานวิธี นักวิจัยสามารถนำผลการวิจัยของวิธีหนึ่ง ไปพัฒนาใช้ในอีกวิธีให้ดียิ่งขึ้น โดยอาจนำไปพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย การกำหนดประเด็นคำถาม หรืออื่น ๆ ในหลายกรณีนักวิจัยได้นำผลการวิจัยเชิงคุณภาพไปใช้กำหนดตัวแปรในการวิจัยเชิงปริมาณ หรือพัฒนาเป็นแบบสอบถามในการสำรวจความคิดเห็นในเชิงกว้าง ในทางตรงกันข้าม นักวิจัยอาจนำผลวิจัยเชิงปริมาณเป็นประเด็นที่นำไปใช้ในการสอบถามความคิดเห็นในเชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่มในการวิจัยเชิงคุณภาพ

4. การริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiation)

การวิจัยแบบผสานวิธีทำให้นักวิจัยสามารถค้นหามุมมองหรือกรอบแนวคิดใหม่ ๆ หรือปรับเปลี่ยนประเด็นการศึกษาใหม่ ๆ อาจเป็นประเด็นที่ผิดปกติ ประเด็นที่มีความขัดแย้ง หรือทัศนะใหม่ๆ จากผลการวิจัยใน

วิธีหนึ่งไปใช้ในอีกวิธี ทำให้เกิดการตีความผลการวิจัยหรือวิเคราะห์ข้อมูลด้วยมุมมองและกระบวนการทัศน์ที่แตกต่างกัน อันส่งเสริมให้เกิดการริเริ่มสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นมา

5. การขยายให้งานวิจัยมีขอบเขตที่กว้างขวางมากขึ้น (Expansion)

การวิจัยแบบผสานวิธีทำให้นักวิจัยสามารถขยายขอบเขตการวิจัยได้ทั้งแนวกว้างและแนวลึก ครอบคลุมมากกว่าเดิม โดยผ่านกระบวนการวิจัยที่หลากหลาย ช่วยให้เกิดองค์ความรู้ที่กว้างขวางและลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น ขอบเขตการศึกษาที่กว้างขึ้น โดยสามารถเลือกวิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษาอย่างหลากหลาย

ทั้งนี้ Creamer (2018) ได้สรุปตารางจุดมุ่งหมายในการวิจัยแบบผสานวิธี โดยได้ขยายความให้เข้าใจถึงมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากขึ้น ดังได้แสดงไว้ในตารางที่ 1 โดยให้รายละเอียดว่าในแต่ประเภทของจุดมุ่งหมายของการวิจัยแบบผสานวิธี มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อสิ่งใด ซึ่งจะเห็นได้ว่าจุดมุ่งหมายหลักสอดคล้องกับที่ได้อธิบายข้างต้นทั้ง 5 ประการ ทั้งนี้ ในตารางได้แสดงตัวอย่างวิธีที่ใช้ในการวิจัยที่เป็นรายละเอียดเพิ่มขึ้นมาว่าในแต่ละจุดมุ่งหมายของการวิจัย นักวิจัยควรจะต้องรวบรวมข้อมูลอย่างไร พร้อมกับระบุถึงค่าสำคัญที่สามารถนำไปใช้เขียนวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์อย่างมากต่อนักวิจัยที่มีค่าสำคัญให้เลือกใช้ในการเขียนวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งค่าสำคัญเหล่านี้ยังช่วยให้นักวิจัยเข้าใจตรงกันว่าการศึกษาวิจัยนั้นใช้การผสมผสานวิธีเพื่อจุดมุ่งหมายใดเป็นหลัก

นอกจากนั้น Creamer (2018) ยังได้เพิ่มประเภทของจุดมุ่งหมายของการวิจัยแบบผสานวิธีอีกหนึ่งประเภท โดยเรียกว่า การประเมิน/ปัจจัยสอดแทรก (Evaluation/ Intervention design) โดยอธิบายว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อประเมินว่ามีปัจจัยสอดแทรกใดเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยหรือไม่ ซึ่งการศึกษาปัจจัยสอดแทรกนี้ จะให้คำตอบมากกว่าอะไร (what) แต่ยังสามารถให้คำตอบไปถึงอย่างไร (how) และเพราะเหตุใด (why) ทั้งนี้ ให้เป็นที่เข้าใจตรงกันว่าในตารางสรุปดังกล่าวนี้ได้จำกัดว่า จะต้องใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพก่อนกัน นักวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับโจทย์วิจัยที่กำหนด

จากที่กล่าวข้างต้น หากนักวิจัยต้องการคำตอบการวิจัยที่อธิบายได้ดีกว่า (Better Understanding) และโจทย์วิจัยที่ศึกษามีจุดมุ่งหมายที่ไปในทิศทางเดียวกันกับการวิจัยแบบผสานวิธีแล้ว การวิจัยแบบผสานวิธีจะเป็นวิธีที่เหมาะสมในการทำวิจัยนั้น

ตารางที่ 1 การจำแนกจุดมุ่งหมายของการวิจัยแบบผสานวิธี

ประเภทของจุดมุ่งหมาย	จุดมุ่งหมายหลัก	ตัวอย่างวิธีการ	ค่าสำคัญ
การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของ ข้อค้นพบการวิจัย (Triangulation)/ การยืนยันข้อค้นพบใน ปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง	เพิ่มความถูกต้อง ของข้อค้นพบ โดย การวิเคราะห์ข้อมูล หลายด้านใน ปรากฏการณ์ใด ปรากฏการณ์หนึ่ง	แบบสอบถาม ปลายปิด และ คำถามปลายเปิด	-เพื่อยืนยัน (confirm) -เพื่อร่วมกัน (corroborate)
การเสริมให้ผลงานวิจัยมีความ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (Complementarity) ในประเด็น ที่หลากหลายของปรากฏการณ์ที่ มีความซับซ้อน	เพื่อให้ได้ข้อค้นพบ ที่กว้างขึ้น ลึกขึ้น ที่ให้คำตอบว่า อะไร อย่างไร หรือ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น หรือ	ผสานข้อมูลเชิง ปริมาณและเชิง คุณภาพเข้าไว้ ด้วยกัน	-เพื่อขยายความ (elaborate, expand) - เพื่อแสดงว่า (illustrate) - เพื่อเพิ่ม (enhance)

ประเภทของจุดมุ่งหมาย	จุดมุ่งหมายหลัก	ตัวอย่างวิธีการ	คำสำคัญ
	เพื่อสร้างและทดสอบทฤษฎี		- เพื่ออธิบาย (clarify) - เพื่อทำความเข้าใจในเชิงลึก (deepen understanding)
การพัฒนาต่อยอดการวิจัย (Development) ในปรากฏการณ์เดียวหรือหลายปรากฏการณ์ - การพัฒนาเครื่องมือการวิจัย - การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย	พัฒนาเครื่องมือการวิจัย, เพิ่มวิธีการเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย, การได้ข้อมูลที่เหมาะสมกับประเด็นที่ศึกษา	การสัมภาษณ์หรือการสนทนา กลุ่มย่อยด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ก่อน จากนั้นจึงพัฒนาและทดสอบเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ	ระบุการใช้วิธีวิจัยแบบใดและเชื่อมโยงไปสู่อีกวิธี (One phase informs or is directly link to the other)
การริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiation) ในประเด็นที่หลากหลายของปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง	เสาะหาข้อค้นพบที่แตกต่างเป็นพิเศษ, ทำทายทฤษฎีที่มีอยู่	ทดสอบสมมุติฐานที่ทำทาย	- เพื่อค้นหา (discover) - เพื่ออธิบาย (explain) - เพื่อโต้แย้ง (paradox, contradiction)
การขยายให้งานวิจัยมีขอบข่ายที่กว้างขวางมากขึ้น (Expansion) หรือขยายศึกษาหลายระดับ แต่ยังคงเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา	ศึกษาในหลายระดับ (multilevel), ระบบย่อยในระบบใหญ่	เปรียบเทียบจากกรณีศึกษา หลายๆ กรณี	- ในหลายระดับ (multilevel)
การประเมิน, ปังจัยสอดแทรก, การมุ่งเน้นกระบวนการ	ค้นหาปัจจัยสอดแทรกหรือทำความเข้าใจกับบริบทที่เกี่ยวข้อง	เก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับเพื่อที่จะตรวจสอบอิทธิพลของปัจจัยสอดแทรก	- ประสิทธิภาพของปัจจัยสอดแทรก (enhance effectiveness of an intervention)

ที่มา: ดัดแปลงจาก Creamer (2018)

จากที่กล่าวข้างต้น หากผู้วิจัยต้องการคำตอบการวิจัยที่อธิบายได้ดีกว่า (Better Understanding) และโจทย์วิจัยที่ศึกษามีจุดมุ่งหมายที่ไปในทิศทางเดียวกันกับการวิจัยแบบผสมผสานวิธีแล้ว การวิจัยแบบผสมผสานวิธีจะเป็นวิธีที่เหมาะสมในการทำวิจัยนั้น

ข้อควรพิจารณาในการตัดสินใจสำหรับการวิจัยแบบผสมผสานวิธี

แม้ว่าการวิจัยแบบผสมผสานวิธีเป็นวิธีที่นำมาใช้เพื่อเสริมจุดแข็งและลดจุดด้อยในการเลือกใช้การวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพวิธีใดวิธีหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม ในการตัดสินใจออกแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีข้อควรคำนึงถึงข้อดี ข้อจำกัด และความเหมาะสมของการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Creswell & Clark 2007; Creswell, 2015; Greene, 2007; Clark. & Ivankova, 2016)

ข้อดีที่เป็นจุดแข็งของการวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ ช่วยให้ได้คำตอบการวิจัยที่ครอบคลุมทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึก ที่ลำพังการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพวิธีใดวิธีหนึ่งเพียงวิธีเดียว ให้คำตอบได้เพียงบางแง่มุมเท่านั้น

โดยคำตอบหรือข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงปริมาณจะเป็นภาพรวมอย่างกว้างๆ แต่ขาดรายละเอียดในเชิงลึก ในขณะที่การวิจัยเชิงคุณภาพสามารถให้รายละเอียดเชิงลึกได้ก็จริง แต่ยังไม่สามารถนำไปใช้อ้างอิงได้โดยทั่วไป อ้างอิงได้เฉพาะบริบทที่ศึกษาเท่านั้น ทั้งนี้หากพิจารณาในแง่ของความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบจากการวิจัย ผลวิจัยที่สอดคล้องกันทั้งจากการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จะช่วยยืนยันความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การวิจัยแบบผสมวิธียังช่วยเปิดโลกทัศน์และพัฒนาทักษะของนักวิจัยด้วย เนื่องจากนักวิจัยจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดและวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพก่อน จึงจะผสมวิธีได้ ในประเด็นนี้เอง การวิจัยแบบผสมวิธีจะช่วยให้นักวิจัยมีโลกทัศน์ที่กว้างขึ้น ยอมรับและเข้าใจในมุมมองที่แตกต่างกันระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และสามารถนำจุดเด่นจากวิธีวิจัยทั้งสองรูปแบบมาผสมผสานกันอย่างเหมาะสม

สำหรับข้อจำกัดของการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การใช้ทรัพยากรการวิจัยจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณการวิจัยที่ต้องมีมากพอ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการเก็บข้อมูลที่ต้องสำรวจและลงพื้นที่จริงทั้งสองทาง และยังมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิจัย ที่ต้องใช้เวลามากขึ้นกว่าการใช้วิธีวิจัยเดียว ซึ่งหากนักวิจัยออกแบบให้ทำวิธีใดวิธีหนึ่งเสร็จก่อน เพื่อนำผลวิจัยไปส่วนแรกไปศึกษาต่อด้วยอีกวิธี เช่นนี้การใช้เวลาที่ยาวนานกว่าการใช้วิธีเดียวอย่างแน่นอน ข้อจำกัดที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ นักวิจัยจำเป็นต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพก่อน ทำให้การวิจัยแบบผสมวิธีไม่เหมาะกับนักวิจัยมือใหม่ที่เพิ่งทำวิจัยเป็นครั้งแรกหรือยังไม่มีประสบการณ์การทำวิจัยมากพอ ข้อจำกัดสุดท้ายคือ หากผลวิจัยเชิงปริมาณและผลวิจัยเชิงคุณภาพออกมาขัดแย้งกันโดยสิ้นเชิง การสรุปผลจะเป็นไปค่อนข้างยาก และอาจต้องทำการศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งก็วนไปสู่การใช้ทรัพยากรที่เพิ่มขึ้นอีก

นอกจากนี้ Creswell and Plano Clark (2018) ได้ชี้ประเด็นว่านักวิจัยควรทบทวนให้ดีกว่าว่ามีความจำเป็นต้องทำวิจัยแบบผสมวิธีหรือไม่ ในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. มีความจำเป็นต้องยืนยันเพื่อให้ผลวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้นหรือไม่

เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่าการวิจัยเชิงคุณภาพจะให้คำตอบการวิจัยที่มีรายละเอียดในเชิงลึก ด้วยการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจำนวนไม่มาก ซึ่งก็ยากที่จะนำไปใช้อ้างอิงในวงกว้าง มีข้อจำกัดเรื่องความเป็นสามัญ (Generalization) ในขณะที่การวิจัยเชิงปริมาณจะให้คำตอบทั่วไปในเชิงกว้าง โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจำนวนมาก แต่มีจำนวนตัวแปรไม่กี่ตัว และขาดการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นรายละเอียดเฉพาะบุคคล ซึ่งจะเห็นได้ว่าทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพมีมุมมองที่ต่างกัน และต่างก็มีข้อจำกัดในตัวเอง สถานการณ์ที่บ่งชี้ว่าการใช้วิธีวิจัยเพียงวิธีเดียวไม่เพียงพอที่จะให้คำตอบการวิจัยที่ดีได้ จำเป็นต้องยืนยันเพื่อให้ผลวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วยการวิจัยแบบผสมวิธี เช่น ผลวิจัยที่ได้ยังให้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนเหมือนเล่าเรื่องไม่จบ หรือนักวิจัยยังไม่มั่นใจในผลวิจัยที่ได้จากวิธีเดียว หรือในบางครั้งผู้ให้ข้อมูลในองค์การมีระดับตำแหน่งต่างกัน ก็อาจทำให้ผลวิจัยต่างกัน ดังนั้นการวิจัยแบบผสมวิธีจะช่วยลดข้อจำกัดของวิธีหนึ่งด้วยจุดแข็งของอีกวิธีหนึ่ง และทำให้ผลวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้มากกว่าการใช้วิธีใดวิธีหนึ่งแต่เพียงวิธีเดียว

2. มีความจำเป็นต้องอธิบายผลวิจัยที่ได้อีกหรือไม่

ในบางครั้ง ผลวิจัยที่ได้ยังมีประเด็นที่ต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม หรือผลที่ได้ยังไม่สามารถให้คำตอบที่ทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างครบถ้วน กรณีเช่นนี้ เหมาะกับการที่จะออกแบบวิจัยด้วยการผสมวิธี ซึ่งการวิจัยอีกวิธีที่นำมาใช้จะช่วยอธิบายผลวิจัยครั้งแรกให้ครบถ้วนและชัดเจนขึ้น โดยทั่วไปแล้ว ผลการวิจัยเชิงปริมาณมักต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม คำตอบที่ได้ในรูปของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจากการทดสอบตามหลักสถิติสามารถอธิบายเพิ่มเติมให้เป็นคำตอบที่ละเอียดขึ้นว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้นหมายถึงอะไร และเพราะเหตุใดจึงได้ผลเช่นนั้น ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ

3. มีความจำเป็นต้องค้นหา/สำรวจก่อนการสร้างเครื่องมือวิจัยหรือไม่

การวิจัยบางโครงการ โจทย์วิจัยยังอาจคลุมเครือหรือไม่ชัดเจน เช่น ตัวแปรที่ควรจะนำมาศึกษาคืออะไร มีทฤษฎีที่รองรับโดยตรงหรือไม่ ซึ่งความไม่ชัดเจนนี้อาจเกิดมาจากความเฉพาะเจาะจงของปรากฏการณ์ศึกษา หรือกลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษาหายาก หรืออาจเป็นประเด็นใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ในสถานการณ์เช่นนี้ นักวิจัยจำเป็นต้องทำการค้นหา/สำรวจด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพก่อนว่าปัญหาที่เกิดขึ้นคืออะไรแน่ ตัวแปรที่ควรศึกษาคืออะไรบ้าง หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นทฤษฎีใด และมีประเด็นใดบ้างที่ควรศึกษาเพิ่มเติม จากการค้นหา หรือผลสำรวจที่ได้ จะเป็นแนวทางให้นักวิจัยทำการศึกษาในการวิจัยเชิงปริมาณต่อไป ด้วยการเก็บข้อมูลจำนวนมาก ทำการทดสอบสิ่งที่ค้นพบจากการสำรวจ เพื่อพัฒนาให้เป็นผลวิจัยที่มีความเป็นสามัญและสามารถนำไปอ้างอิงได้ในวงกว้าง

4. มีความจำเป็นต้องทำการทดลองเพิ่มเติมในการวิจัยเชิงคุณภาพหรือไม่

ในการวิจัยเชิงปริมาณที่ต้องการทดลองเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการดำเนินการ (treatment) ที่มีต่อผลลัพธ์ในการทดลอง โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มต่างๆ เพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้มาเปรียบเทียบกัน ในกรณีนี้ นักวิจัยอาจนำ การวิจัยเชิงคุณภาพเข้ามาใช้เพิ่มเติมในการทดลอง เพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัยสอดแทรกที่อาจมีขึ้น แต่ในศาสตร์ของการบริหารธุรกิจมักไม่ค่อยทำการวิจัยเชิงทดลองมากนัก จึงขอยกตัวอย่างการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ทำวิจัยเชิงทดลอง เช่น ศึกษาประสิทธิภาพของการใช้ยารักษาอาการเจ็บป่วย ซึ่งก็สามารถนำวิธีวิจัยเชิงคุณภาพไปร่วมใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงลึกกับผู้ป่วยที่ร่วมการทดลองได้

5. มีความจำเป็นต้องอธิบายหรือเปรียบเทียบในหลาย ๆ กรณีหรือไม่

การวิจัยแบบผสานวิธีสามารถนำไปใช้ในกรณีที่ต้องการทำความเข้าใจในเชิงลึกถึงกรณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แล้วนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกัน ในสถานการณ์เช่นนี้ นักวิจัยสามารถทำการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพไปพร้อมๆ กัน

6. มีความจำเป็นที่ผู้ให้ข้อมูลต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยหรือไม่

ในบางกรณี นักวิจัยจำเป็นต้องให้ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในการวิจัย เพราะเป็นส่วนสำคัญของการศึกษา เช่น การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน ผู้ให้ข้อมูลอาจเข้าช่วย กำหนดปัญหาการวิจัย หรือการนำผลวิจัยไปใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เหตุที่ต้องให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้น เพราะนักวิจัยต้องการเข้าใจในเชิงลึกถึงปัญหาที่เกิดขึ้น หรือต้องการให้ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งในการวิจัย

7. มีความจำเป็นต้องนำผลวิจัยไปพัฒนาต่อยอด ดำเนินการ หรือประเมินผลหรือไม่

ในโครงการวิจัยที่ดำเนินการในระยะยาว มีแง่มุมที่ต้องศึกษาหลายด้าน ต้องนำผลวิจัยไปพัฒนาต่อยอด ดำเนินการ หรือประเมินผล นักวิจัยจำเป็นต้องเชื่อมโยงผลวิจัยในหลายประเด็นเข้าด้วยกัน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อที่กำหนดไว้ สถานการณ์เช่นนี้ ควรใช้การวิจัยแบบผสานวิธี

ดังนั้น ก่อนการตัดสินใจจะทำการวิจัยแบบผสานวิธี นักวิจัยควรตรวจสอบก่อนว่าการวิจัยแบบผสานวิธีเหมาะสมกับงานวิจัยเรื่องนั้นหรือไม่ ตารางที่ 2 แสดงรายการตรวจสอบเพื่อประกอบการตัดสินใจทำการวิจัยแบบผสานวิธี หากนักวิจัยตอบคำถามทั้งในส่วนของตัวเอง โจทย์วิจัย และทรัพยากรวิจัยว่ามีครบถ้วนแล้ว หรือมากเพียงพอแล้ว ก็นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีสำหรับการทำวิจัยแบบผสานวิธี หากนักวิจัยตอบคำถามข้างต้นแล้ว มีประเด็นที่ไม่ใช่หรือไม่พร้อม ก็อาจต้องทบทวนกันให้ดีอีกรอบว่ายังจำเป็นต้องใช้การวิจัยแบบผสานวิธีหรือไม่ หากยังไม่จำเป็น ก็ควรเลือกใช้วิธีใดวิธีหนึ่งที่เหมาะสมมากกว่า

ตารางที่ 2 การตรวจสอบสำหรับการตัดสินใจทำการวิจัยแบบผานวิธี

โปรดตรวจสอบประเด็นต่อไปนี้ และตอบในช่อง ✓ หรือ ✕ ตามความเป็นจริง

ประเด็น	✓	✕
1. นักวิจัย/ทีมนักวิจัย		
1.1 มีความรู้และทักษะด้านการวิจัยเชิงปริมาณ		
1.2 มีความรู้และทักษะด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ		
1.3 มีความรู้ความเข้าใจถึงการวิจัยแบบผานวิธี		
1.4 มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะศึกษา		
2. โจทย์วิจัย		
2.1 เป็นประเด็นที่มีความกว้างมากพอที่จะทำการวิจัยแบบผานวิธี		
2.2 เป็นประเด็นที่ทำการวิจัยแบบผานวิธีแล้ว จะได้คำตอบดีกว่าใช้วิธีใดวิธีหนึ่งเพียงวิธีเดียว		
2.3 เป็นประเด็นที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายข้อใดข้อหนึ่งของการวิจัยแบบผานวิธีในตารางที่ 1		
2.4 เป็นประเด็นที่ต้องการคำตอบทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึก		
2.5 สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ		
2.6 เป็นประเด็นที่ไม่ขัดต่อหลักจริยธรรมในการวิจัย		
2.7 เป็นประเด็นที่มีความสำคัญ นำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้		
2.8 เป็นประเด็นที่ผู้นำผลวิจัยไปใช้ยอมรับข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ		
3. ทรัพยากร		
3.1 มีงบประมาณมากเพียงพอ		
3.2 มีเวลามากเพียงพอ		

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้เขียน

สรุป

แม้ว่าการวิจัยแบบผานวิธีเป็นวิธีที่นำมาใช้เพื่อเสริมจุดแข็งและลดจุดด้อยในการเลือกใช้การวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพวิธีใดวิธีหนึ่งแต่เพียงวิธีเดียว ช่วยให้ได้คำตอบการวิจัยที่ครอบคลุมทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึก ที่ลำพังการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพให้คำตอบได้เพียงบางแง่มุมเท่านั้น และหากพิจารณาในแง่ของความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบจากการวิจัย การยืนยันผลวิจัยที่ได้จากทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ให้ผลสอดคล้องกัน ช่วยยืนยันความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยได้เป็นอย่างดี แต่จากที่กล่าวมาทั้งหมดไม่ได้เป็นข้อสรุปว่าการวิจัยแบบผานวิธีเป็นวิธีที่ดีกว่าการวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพที่หาเพียงวิธีเดียว เพราะในบางกรณีการทำวิจัยเพียงวิธีเดียวก็อาจเหมาะสมกว่าการวิจัยแบบผานวิธี ดังนั้น ก่อนการตัดสินใจจะทำการวิจัยแบบผานวิธี ผู้วิจัยควรตรวจสอบก่อนว่าการวิจัยแบบผานวิธีเหมาะสมกับงานวิจัยเรื่องนั้นหรือไม่ ทั้งในส่วนของตัวผู้วิจัยเอง โจทย์วิจัย และทรัพยากรวิจัยว่ามีพร้อมและเพียงพอที่จะดำเนินการต่อไปหรือไม่ หากผู้วิจัยต้องการคำตอบการวิจัยที่อธิบายได้ดีกว่า (Better Understanding) โจทย์วิจัยที่ศึกษามีจุดมุ่งหมายที่ไปในทิศทางเดียวกันกับการวิจัยแบบผานวิธี และผู้วิจัยมีความรู้ความสามารถและความพร้อมที่จะทำแล้ว การวิจัยแบบผานวิธีจะเป็นวิธีที่เหมาะสมในการทำวิจัยนั้น

เอกสารอ้างอิง

- Bazeley, P. (2018). *Integrating analyses in mixed methods research*. London: Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Quantitative, qualitative, & mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Quantitative, qualitative, & mixed methods approaches* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2015). *A concise introduction to mixed methods research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed method research* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Edmonds A. W. & Kennedy; T.D. (2013). *An applied reference guide to research designs: Quantitative, qualitative, and mixed methods*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Greene, J. C. (2007). *Mixed methods in social inquiry*. San Francisco: John Wiley & Sons.
- Hess-Biber, S. N. (2010). *Mixed-methods research: Merging theory with practice*. NY: Guilford Press.
- Plano Clark, V.L. & Ivankova, N.V. (2016). *Mixed methods research: A guide to the field*. London: Sage Publications.